

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/23446,Region-Wielkopolska-NSZZ-Solidarnosc.html>
19.05.2024, 06:33

Region Wielkopolska NSZZ „Solidarność”.

Hasło wydrukowane w **Tom III**

Region Wielkopolska NSZZ „Solidarność”. Pierwszy strajk w woj. poznańskim odbył się 1 VII 1980 w Zakładach Metalurgicznych Pomet w Poznaniu. 25 VII strajkowali pracownicy Fabryki W4 HCP. W VII i VIII w woj. poznańskim występowały „przejawy niezadowolenia” (m.in. zgłaszanie postulatów, próby zwoływania zebrań pracowniczych), różne formy protestów oraz przypadki solidaryzowania się ze strajkującymi załogami Wybrzeża (np. petycje, kolportaż ulotek, napisy na murach). 29 VIII pracownicy Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego zorganizowali strajk, w którym uczestniczyło ok. 2,6 tys. osób. Stał się on impulsem do podjęcia protestów 29–31 VIII w ok. 20 zakładach pracy, m.in. w HCP (ponad 10 tys. strajkujących) i Poznańskiej Fabryce Maszyn Żniwnych (ok. 2 tys. uczestników). Strajki zorganizowano też w Gnieźnie, Śremie i Luboniu. Były one przede wszystkim wyrazem poparcia dla 21 postulatów wysuniętych przez MKS w Gdańsku, zgłaszano też liczne postulaty o charakterze wewnątrzzakładowym i lokalnym.

1 IX – 3 X w woj. poznańskim doszło do co najmniej 73 strajków, m. in. w Zakładach Wytwórczych Głośników Tonsil we Wrześni (4, 15–16 IX), ZNTK i Węzle PKP Poznań (4 IX), Kombinacie Metalplast w Obornikach Wielkopolskich (15–17 IX), Przedsiębiorstwie Transportowym Handlu Wewnętrznego (15–18 IX, 3 X), hotelach Orbisu (26–28 IX) i Przedsiębiorstwie Transportowym Sprzętu Budowlanego Transbud w Poznaniu (1–3 X). Strajkujący zgłaszali przeważnie postulaty ekonomiczne, socjalne i domagali się zmian personalnych w zakładach.

Od 2 IX powstawały struktury (o różnych nazwach) niezależnych związków; pierwsze przeważnie w zakładach, gdzie wcześniej działały KS (np. w PFMŻ i WPK). 11 IX 1980 przedstawiciele ok. 40 zakładów pracy zawiązali MKZ NSZZ w Poznaniu/MKZ NSZZ „S” Wielkopolska. Wybrano prezydium: Jerzy Jankowski (Ośrodek Badawczo - Rozwojowy Wysokoprężnych Silników Okrętowych i Kolejowych przy HCP) - przew., Zdzisław Rozwałak (PFMŻ) - wiceprzew., Krzysztof Mędrak (Zakład Zadrzewiania i Zieleni) - skarbnik, Roman Schefke (Akademia Rolnicza) - sekretarz, Lech Dymarski - rzecznik prasowy, Olgierd Stankiewicz (Poznańskie Zakłady Elektrochemiczne Centra) - łącznik między Poznaniem a Gdańskiem, oraz Aleksander Ziemkowski - doradca MKZ. Z powodu zakwestionowania przez działaczy Komitetu Robotniczego/NSZZ w HCP prawa reprezentowania tej organizacji przez Jankowskiego (zamierzali pocz. zarejestrować odrębną organizację związkową) 22 IX nowym przew. MKZ wybrano Z. Rozwałaka. 17 IX przedstawiciele MKZ - L. Dymarski, Jan Luttera i Julian Zydorek - wzięli udział w Gdańsku w ogólnopolskim zjeździe struktur międzyzakładowych z całej Polski. Dymarski wszedł w skład KKP.

3 X 1980 w ogólnopolskim strajku ostrzegawczym wzięły udział załogi ok. 60 zakładów pracy i instytucji oraz studenci poznańskich uczelni. Po 3 X strajki organizowano sporadycznie, niektóre z poparciem „S”, np. w Bibliotece Głównej UAM (6-10 XI). W I 1981 „S” włączyła się w walkę o wolne soboty. 24 I do pracy nie stawiało się ok. 60% zatrudnionych na pierwszej zmianie w zakładach przemysłowych. W III 1981, podczas kryzysu bydgoskiego, MKZ i powołany 25 III RKS przeniosły się na teren HCP. 27 III w strajku ostrzegawczy wzięło udział ok. 90 % pracowników zakładów w Regionie i ok. 80% poznańskich uczelni.

IX - X 1980 spotkania MKZ odbywały się przy ul. Powstańczej 3 w mieszkaniu Feliksa Kubiaka, 3 X - III 1981 przy ul. Długosza 18a, MKZ/ZR III - 13 XII 1981 przy ul.

Zwierzynieckiej 15. Skład i struktura organizacyjna MKZ zmieniały się do I WZD w VII 1981, m.in. 22 IV 1981 jego prezydium podało się do dymisji i Z. Rozwałak wybrał (spośród dotychczasowych członków) nowe w składzie: Bogdan Ciszak, L. Dymarski, Jerzy Gaj, J. Luttera (wiceprzew.), Jerzy Nowacki, Jerzy Nowak (wiceprzew.), Janusz Pałubicki, Zdzisław Pietnicki, Roman Schefke, Jacek Szynakiewicz, Janusz Śmigłowski i J. Zydorek. IV - X 1981 J. Nowak był także przew. KKR. Pocz. w MKZ rejestrowały się komitety założycielskie z pięciu województw (poznańskie, pilskie, leszczyńskie, konińskie, zielonogórskie). Zasięg terytorialny Regionu ulegał jednak zmianom, a próby powołania makroregionu nie powiodły się i MKZ/ZR Wielkopolska zrzeszał gł. organizacje związkowe z woj. poznańskiego, z terenu d. pow.: jarocińskiego (woj. kaliskie), kościańskiego i gostyńskiego (woj. leszczyńskie) oraz niektóre z woj. pilskiego. 19 I 1981 w MKZ zarejestrowanych było ok. 1200 organizacji związkowych, które zrzeszały ok. 520 tys. członków.

1980-1981 działały również (wspomagane przez „S”) „S” TAXI, „S” Rzemieślników i NSZZ Solidarność Wiejska/„S” RI. 8-9 III 1981 odbył się w Poznaniu ogólnopolski zjazd zjednoczeniowy organizacji rolniczych i powołano NSZZ „S” RI. Organizatorem i pierwszym przew. „S” RI w woj. poznańskim był Ryszard Majewski, w VII 1981 przew. Zarządu Wojewódzkiego „S” RI został Zenon Pilarski.

18 III 1981 działacze „S” powołali Wielkopolski KOWzP.

W X 1980 przy „S” powstał Społeczny Komitet Budowy Pomnika Czerwca 1956 (przew. Roman Brandstaetter), 22 IV 1981 Społeczny Komitet Obchodów 25 Rocznicy Poznańskiego Czerwca' 56 (przew. Z. Rozwałak). 1 XI 1980 MKZ zorganizował uroczystości na cmentarzach na Cytadeli i Junikowie (składanie wieńców na grobach poległych w 1956). 27-28 VI 1981 odbyły się obchody 25. rocznicy Poznańskiego Czerwca 1956, współorganizowane przez „S”. Wzięło w nich udział ok. 200 tys. osób.

IV - VII 1981 trwały przygotowania do I WZD Regionu Wielkopolska, na który wybrano 1360 delegatów. Odbył się on 11-13 VII 1981 (II tura - 29 VIII, III tura - 21 IX). Wybrano 44-osobowy ZR, 11 członków Komisji Rewizyjnej i 43 delegatów na I KZD. 15 VII ukonstytuowało się prezydium ZR w składzie: Z. Rozwałak (przew., wybrany 11 VII), Leonard Szymański (wiceprzew.), Andrzej Judek (wiceprzew.), Janusz Pałubicki (sekretarz), Franciszek Kuźma (skarbnik), Jerzy Nowacki (rzecznik prasowy), L. Dymarski, Michał Gerwel i Roman Schefke (członkowie). 23 IX do prezydium wybrano dodatkowo Andrzeja Jakubowicza i Juliana Kubiaka. W I KZD uczestniczyło 43 delegatów z regionu, do KK weszli: Wacław Adamczak, L. Dymarski, Z. Rozwałak i Jan Śliwiński; do KKR Julian Kubiak i Władysław Proć.

Wg danych z VII 1981 działało w Regionie Wielkopolska ok. 40 struktur terytorialnych oraz 34 struktury branżowe i zawodowe (sekcje, rady lub komisje koordynacyjne). 1980-1981 w Regionie Wielkopolska ukazywało się co najmniej 80 tytułów pism niezależnych, w tym co najmniej 44 wydawane przez struktury „S” (29 przez KZ/KU/KS). MKZ/ZR był m.in. wydawcą pism „Komunikat”, „Solidarność Wielkopolski”, „Wiadomości Dnia” i „Obserwator Wielkopolski”. Komisje zakładowe wydawały m.in. „Serwis Informacyjny Komisji Zakładowej NSZZ «Solidarność» przy UAM w Poznaniu”, „Biuletyn Informacyjny KZ NSZZ «Solidarność» HCP”, „Nie tylko aktualności”, „Solidarność Polfy” i „Rezonans”. Poza Poznaniem prasa „S” ukazywała się m.in. w Gnieźnie, Jarocinie, Kościanie, Sielinku i Wrześni.

19 i 20 VIII 1981 wielkopolska „S” włączyła się do ogólnopolskiej akcji pod hasłem „Dni bez prasy” (w jej ramach m.in. strajk w Poznańskich Zakładach Graficznych), a 28 X do ogólnopolskiego strajku ostrzegawczego. Od 17 XI „S” uczestniczyła w kampanii pod hasłem „Zejdziemy z murów, gdy wejdziemy na anteny radia i tv” (malowanie napisów na murach, rozwieszanie plakatów i ulotek). Akcja była wspierana przez NZZS i odbywała się w czasie strajków

solidarnościowych ze studentami radomskiej WSI (na poznańskich uczelniach 24 XI - 12/13 XII 1981).

13 XII 1981 zawiązał się na terenie PFMŻ RKS (m.in. L. Szymański, J. Gaj, Jerzy Szopiński i J. Nowak). Działalność RKS nie miała dużego wpływu na sytuację w poznańskich zakładach pracy. 14 XII strajk miał miejsce w fabrykach W 2, W 4 i W 9 HCP, a próby organizowania protestów (z różnym skutkiem) podejmowano do 18 XII również w in. fabrykach Cegielskiego i zakładach pracy Poznania, w Tarnowie Podgórnym i Kórniku. 17 XII pod pomnikiem Poznańskiego Czerwca 1956 odbyła się pierwsza w stanie wojennym manifestacja. Do końca l. 80. było to tradycyjne miejsce niezależnych demonstracji (m.in. z okazji 1 i 3 V, 28 VI, 31 VIII lub 13 XII). 13 II 1982 odbyła się największa w czasie stanu wojennego demonstracja w Poznaniu. Duże demonstracje odbyły się także 10 XI, 1 V 1983, 28 VI i 31 VIII (w 1982 zatrzymano 351 ich uczestników). II - VI 1982 w niektórych zakładach, z okazji miesięcznic wprowadzenia stanu wojennego, organizowano krótkie protesty. 12 X zorganizowano w HCP (gł. na W 3 i W 4) strajk przeciwko zdelegalizowaniu „S”, 10 XI w Zakładach Aparatury Radiospektroskopowej PAN w Poznaniu.

13 XII 1981 - XII 1982 w woj. poznańskim internowano 186 osób; przetrzymywane były gł. w Ośrodkach Odosobnienia w Gębarzewie, Ostrowie Wielkopolskim, Kwidzynie, Wierzchowie Pomorskim i Gołdapi. W czasie stanu wojennego Wydz. Śledczy KW MO prowadził 66 spraw o charakterze politycznym (do ogłoszenia amnestii w VII 1986 - 105 spraw). W większości dot. one wydawania, drukowania lub kolportażu podziemnych publikacji. Część osób postawiono przed sądami powszechnymi i wojskowym. 13 XII 1981 - X 1983 przed Sądem Wojsk Lotniczych w Poznaniu toczyło się 31 spraw przeciwko 89 oskarżonym o prowadzenie działalności podziemnej w woj. poznańskim. III - V 1983 przed SWL. toczył się największy proces polityczny, tzw. proces Politechniki. Na ławie oskarżonych zasiadło 27 osób (19 skazano na kary od 6 m-cy do 1,5 roku pozbawienia

wolności, w tym 10 wyroków wydano w zawieszeniu, 1 osobę uniewinniono, a wobec 7 sprawę umorzono). Po 13 XII 1981 osobom represjonowanym i ich rodzinom pomagał m.in. Ośrodek Pomocy Represjonowanym przy klasztorze oo. Dominikanów w Poznaniu.

13 XII 1981 - IV 1989 wydawano co najmniej 142 podziemne pisma, w tym co najmniej 53 przez „S”, m.in.: „Solidarni”, „Obserwator Wielkopolski”, „Biuletyn Wojenny”, „Solidarność - Poznań”, „Komunikat MR «S»”, „Hipolit”, „Przegląd Poznański”, „Piaśt” (w Gnieźnie) i „Zwyciężymy” (w Śremie). 1982-1985 funkcjonowało podziemne Radio „S” Regionu Wielkopolska. 29 XI 1984 nastąpiła jego jedyna wpadka (w wyniku działań radiokontrwywiadu WUSW); po wyemitowaniu audycji aresztowano Pawła Napieralskiego.

Wiosną 1982 powstały struktury podziemne o zasięgu regionalnym: od 26 V działał Konspiracyjny ZR „S” Wielkopolska (Maciej Musiał, Jerzy Krężlewski, Tadeusz Szeszuła, Mieczysław Bryk, Zbigniew Dolata, Mieczysław Siwek, od VII przew. J. Pałubicki), od 16 VI TKK Regionu Wielkopolska (Ireneusz Adamski, Ryszard Biniak, Wiesław Chossa, Jerzy Majchrzak, Stanisław Pawlak, Marek Przybyła, Henryk Tomczyk). 10 VIII obie struktury połączyły się w TZR Wielkopolska (przew. J. Pałubicki, od XI 1982 również członek ogólnopolskiej TKK).

28 XII 1982 aresztowano J. Pałubickiego i grupę działaczy związanych z TZR (zatrzymania i aresztowania trwały do 3 V 1983). Śledztwo objęło 22 osoby; 19-22 IX 1983 toczył się przed SWL. w Poznaniu proces J. Pałubickiego (pozostałe osoby objęła amnestia w 1983 lub prokuratura umorzyła postępowanie i zostały wcześniej zwolnione z aresztu). 10 X J. Pałubicki został skazany na 4 lata pozbawienia wolności (zmniejszoną do 2 lat na mocy amnestii), do 4 VI 1984 przebywał w więzieniu. W tym czasie pracami TZR kierował M. Musiał.

Po 13 XIII 1981 działały również in. podziemne struktury

związkowe, m.in.: 1982-1984 Komisja Koordynacyjna „S” Regionu Wielkopolska, 1982-1983 Poznański Komitet Oporu, 1984-1989 Międzyzakładowa Rada „S” (przew. L. Dymarski).

W poł. l. 80. nastąpił spadek aktywności struktur podziemnych. 1985-1988 przejawem ich działalności było m.in. organizowanie uroczystości w kościołach, m.in. NMP Królowej Różańca Świętego (oo. dominikanie), NSPJ i Matki Bożej Pocieszenia (oo. jezuiti), Matki Boskiej Bolesnej, Wniebowzięcia NMP w Gnieźnie (oo. franciszkanie); organizowanie demonstracji ulicznych (np. 1 V, 28 VI i 31 VIII), w 1987 bojkotu referendum, bojkotu wyborów: w 1985 do Sejmu, w 1988 do rad narodowych. Część członków „S” uczestniczyło również w pracach duszpasterstw, np. od 1983 w Duszpasterstwie Nauczycieli przy Towarzystwie Chrystusowym w Poznaniu i od 1985 w Duszpasterstwie Ludzi Pracy przy parafii MBB.

W 1986 TZR podpisał porozumienie o współpracy z włoską centralą związkową CGIL-CISL-UIL i francuską Force Ouvriere. Zachodnioeuropejskie zw. zaw. zobowiązały się m.in. do udzielania pomocy podziemnej „S”.

We IX 1986 w skład jawnej, powołanej przez L. Wałęsę, Tymczasowej Rady „S” wszedł J. Pałubicki (1987 - 1990 również w KKW). 22 X 1986 powołano jawną Wielkopolską Radę „S” w składzie: W. Chossa, Marek Gaul, Zdzisław Lewandowski i J. Pałubicki (wszyscy z Poznania) oraz Jarosław Gruszkowski i Anna Kałamoniak z Piły, Bogdan Narożny z Wrześni i Ryszard Stachowiak z Konina (do IX 1988 jedyna jawna struktura „S” w Poznaniu). Po utworzeniu w 1986 KLiP „S” (kierowanej przez Zbigniewa Romaszewskiego) jej przedstawicielami w Poznaniu byli: Aleksandra Bessert, L. Dymarski i F. Kubiak. KLiP zajmował się gł. refundowaniem grzywien orzekanych za działalność polityczną przez kolegia ds. wykroczeń. 1986-1988 Wydz. Śledczy WUSW prowadził 152 sprawy polityczne, z których ok. 70 zakończyło się wnioskami do kolegiów. Niektóre rozprawy toczyły się do 1989.

10 V krótki protest próbowano zorganizować w niektórych fabrykach HCP. W VIII działało w Poznaniu Strajkowe Porozumienie Grup Opozycyjnych, a 22-23 VIII odbył się strajk okupacyjny w fabrykach W 3 i W 9 HCP wspierany m.in. przez TZR, SW i PPS (na teren zakładu przedostali się m.in. J. Pałubicki, M. Frankiewicz i Andrzej Grzybowski).

Po strajkach w VIII/IX 1988 i deklaracji gen. Czesława Kiszczaka o możliwości rozmów przy okrągłym stole, od 2 IX powstawały jawne struktury „S”, m.in. w Poznańskim Oddziale Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, w fabrykach HCP i na UAM (do 21 IV 1989 w TZR zarejestrowano 108 KZ i kilka struktur ponadzakładowych). Od 1 X 1988 funkcjonował w mieszkaniu Włodzimierza Paszkiewicz przy ul. Piotra Ściegiennego 30/1 jawny Regionalny Ośrodek Konsultacyjno-Informacyjny „S”. 14 X TZR podjął decyzję o poszerzeniu i ujawnieniu swojego składu. Tworzyli go: J. Pałubicki (przew.), W. Chossa, Anna Grzymisławska, Z. Lewandowski, M. Musiał, B. Narożny, Łukasz Szymański oraz osoby reprezentujące 3 jawne struktury: Wojciech Gawroński z HCP, Karol Seifert z Komisji Organizacyjnej „S” Pracowników Oświaty i Wychowania oraz Krystyna Stachowiak z Instytutu Obróbki Plastycznej. W X 1988 jawną działalność podjęła też Tymczasowa Rada „S” RI Województwa Poznańskiego. W jej składzie m.in.: Jerzy Szała (przew.), Ryszard Majewski, Franciszek Sztuka i Józef Wlekliński (równocześnie członek Wielkopolskiego Komitetu Oporu Rolników i Niezależnego Ruchu Ludowego „S”).

16 IV 1989 zawiązał się KO w Poznaniu z przew. Januszem Ziółkowskim. W wyborach 4 VI wybrano wszystkich kandydatów KO. Posłami zostali: Paweł Łączkowski, Ireneusz Pięta, Hanna Suchocka, L. Szymański i Michał Wojtczak, a senatorami Ryszard Ganowicz i J. Ziółkowski.

Po zarejestrowaniu „S” (17 IV 1989) związek

odbudowywał swoje statutowe struktury organizacyjne, m.in. w VIII 1989 rozwiązała się MR „S” (L. Dymarski, Jerzy Gaj, Jacek Hałasik, Wiesław Hudowicz, Piotr Kołodziejczyk, F. Kuźma, Andrzej Pawłowski, Tomasz Stawicki, J. Zydorek) i jego członkowie włączyli się w jawną działalność związku. W XII 1989 „S” w woj. poznańskim liczyła 50 089 członków. 27-28 I 1990 odbył się II WZD (II tura 10 III), TZR zakończył wówczas działalność, wybrano nowe władze „S”. Prezydium ZR tworzyli: J. Pałubicki (przew., do 1997), W. Chossa, Piotr Meteniowski i Marek Zieliński (trzej wiceprzew.), Maciej Andrzejewski (sekretarz), B. Narożny (skarbnik), Krystyna Stachowiak, Przemysław Lameński i Leszek Jankowski (członkowie). 1997-2006 przew. ZR był Bogdan Klepas.

2005-2006 zmieniła się struktura organizacyjna ZR. W jego skład weszły ZR w Lesznie i Pile, w obu miastach utworzono Oddziały ZR Wielkopolska. Od 2006 przew. ZR jest Jarosław Lange. W VII 2018 do „S” należało 33 518 osób, w XII 2019 w ZR zarejestrowanych było 398 organizacji związkowych.

Wydz. IIIA/Wydz. V KW MO/WUSW w Poznaniu rozpracowywał legalną i podziemną „S” m.in. w ramach SO krypt. Związek (24 X 1980 - 23 XI 1983) i SOR krypt. Podziemie (30 III 1982 - 14 XI 1983).

Przemysław Zwiernik

[Poznań, Region Wielkopolska](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)